

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 6 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hodi sam po njega, plača na leto samo 3 K. — Naročnina se pošilja na: Uredništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katoškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravitelji: Koroška cesta št. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petivrstice za enkrat 18 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 12 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka petivrstica 24 vin., izjave in Poslano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka popoldne. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Običajna bitka pri Visu.

Dne 20. julija 1866 se je vršila slavna pomorska bitka pri Visu. V Mariboru rojeni admiral Tegetthof je poveljeval avstrijskemu brodogradu. Zadnji torek je bila torej obletnica tega velevažnega dogodka. Prejšnja leta z ozirom na našega „zaveznika“ Italijana nismo smeli dati prosto duška svojim čustvom z ozirom na sijajno zmago nad Italijani pri Visu. Letos je drugače. Zaveznik, kateremu mi Slovenci nikdar nismo zaupali, ker smo ga poznali od blizu, nam je v največji sili postal nezvest in nas zahrbtno napadel. Za to je prav, da se letos brez vsakega zadržanja in ozira spominjamo slavnega čina naše nikdar premagane mornarice in velikega poraza po številu močnejšega italijanskega brodograda.

Ko je Lahom 1. 1866 izpodletelo na kopnem, poskusili so na morju z močnim svojim brodogradom, na katerega so zelo veliko zaupali. Saj so mislili, da se njih brodograde lahko meri z vsakim sovražnikom. Da se izpopolni, so najeli pri Francozih tristo milijonov frankov posojila. Za italijansko mornarico se je delalo v vseh angleških, francoskih in ameriških ladjedelnih in livarnah noč in dan. Pa tudi Avstrija ni držala križem rok. Tudi ona je zboljševala in popravljala svoje brodograde in delalo se je prav pridno v arsenalih v Pulju in Trstu, toda vse to ni bilo niti senca v primeri z onim, kar se je delalo v italijanskih lukah Brindizi, Tarentu in Jakinu. Ko so izgotovili Italijani svojo najboljšo ladjo „Affondatore“, vzkliknil je vsakdo, kdor jo je videl: „Ta ladja sama lahko potopi vse avstrijske brodograde!“ Toda prišlo je drugače.

Dne 16. julija je zapustil poveljnik italijanskega brodograda admiral Persano s 34 ladjami jakinsko lukko, da spodi, kakor so Italijani balhato govorili, — avstrijske ribiške čolne iz Adrije. Plul je proti otoku Visu, na katerem je bilo več naših trdnjav. Dne 18. julija so začeli Lah streljati na prvo trdnjavo; smotnišnica se vname in razleti; tudi v drugi trdnjavi so napravili Lah veliko škodo. Drugi dan so nadaljevali boj. Toda med tem je naša posadka dobila od admirala Tegetthoffa brzojav, v katerem je stalo: „Držite se! Jaz pridem!“ Tegetthoff se je blizal z avstrijskim brodogradom, ki je stelo 27 večinoma starejših in lesenih ladij. Ladje lesene, a srca mornarjev so bila jeklena. O bitki sami je admiral Tegetthoff poročal cesarju na Dunaj s temi besedami:

„Zjutraj (dne 20. julija) sem zadel pod Visom ob sovražno brodograde. Imelo je 32 ladij, med njimi „Affondatore“ in enajst oklopnice. Med bojem udari „Nadvojvoda Ferdinand Maks“ na sovražno oklopnico in jo potopi. Druga je zletela v zrak. Stiri oklopnice so obkrožile ladjo „Cesar.“ Ta pa odbije vse stiri. „Cesar“ je pri tem izgubil dimnik, jambor in bompres ter ima 22 mrtvih in 82 ranjenecov. . . Razven na „Cesarju“ je 10 mrtvih in 42 težko ranjenih. Rane so prizadete največ vsled puškinih strelcev in samokresov. Poškodbe so razun na „Cesarju“ samo neznatne. Sovražne kroglice so prevrtale topničarke. Brodograde je popolnoma sposobno za boj. Moštvo je najboljšo volje. Po dveh bitki smo porazili sovražnika in osvobodili Vis.“

Slavna zmaga naših junaških mornarjev se je bliskoma raznesla po celim svetu. Junaškemu poveljniku in njegovemu moštvo so od vseh strani peli slavo. Po Dalmaciji so se vršile ljudske veselice in slavnosti. Tepeni Persano pa je odplul proti Italiji. Ko je dospelo brodograde v jakinsko lukko, ga je čakalo tam ogorčeno in razjarjeno ljudstvo. In da je razjarjenje še večje, utone pred njegovimi očmi v mestni lukki na zadobljenih poškodbah „Affondatore“, ki je

bil sam dovolj močen, da potopi vse naše ladje. Italijani si zakrijejo oči, da ne vidijo te sramote, nesrečnega Persana pa sprejmejo na nečuten način z vsakovrstnimi psovskami in zasramovanjem.

Spomin na viško bitko nam je posebno letos drag, ko zopet vidimo avstrijsko in italijansko brodograde v boju med seboj. Način bojevanja je seveda drugačen kot leta 1866. Toda duh junaštva, podjetnosti in domoljuba je pri naši mornarici isti kakor pod Tegetthoffom. To so pokazali že dosednji dogodki v Jadranskem morju. Za to trdno zaupamo na svojo mornarico ter smo prepričani, da bo ime admirala Hausa v zgodovini istotako z zmago in slavo ovenčano, kakor je ime Tegetthoffovo. V to pomoz Bog!

Slovenka izdala italijansko skrivališče.

Florijan Vrbnjak, doma iz župnije Zalec, ki služi sedaj pri gorskih topničarjih, nam piše dne 15. julija z italijanskega bojišča:

Po devetmesečnem bojevanju na severnem bojišču je bil moj oddelek pred štirimi tedni poslan na južno bojišče proti hinavskemu Lahu. Nastavljeni pa smo tu v severozahodnem delu goriške dežele blizu trdnjave B... Kakor pri Gorici, tako tudi tukaj sovražnik ne more nikamor naprej, dasiravno porabi silno mnogo streliva.

Dne 13. julija (torek) okrog 9. ure predpoldne, pride k nam brhko dekle in nas lepo slovensko pozdravi: „Dobro jutro, fantje!“ Vprašala je po stotniku. „Samo s stotnikom hočem govoriti. Imam mu nekaj povedati.“ Peljali smo jo k našemu poročniku, ki je rodom Hrvat in prav dobro razume slovenski. Dekle mu je povedalo, da je slučajno izsledilo pol ure oddal italijansko skrivališče v neki votlini. Poročnik je takoj odredil, da gre patrulja osem mož iskati dotično skrivališče. Mladenka nam je bila kažipot. Votlina nas je po stranskih potih in nas je nekako proti poldnemu privedla na skalo, pod katero je bilo domnevano skrivališče. Dekle nam je svetovalo, naj se razdelimo v dve gruč. Ena naj gre z leve, druga z desne strani nad Lahe, ki so po njenem mnenju gotovo v jami. Mladenka je šla z nami. Previdno se plazimo proti skrivališču. Naš trud ni bil zaman. Ob gruč sta hkratu prišli do jame in res tam našli 18 Italijanov, ki so udobno spali v skrivališču. Med njimi je bil tudi en častnik. Seveda smo jih prebudili in po svoje „pozdravili“ ter jih končno razorožili. V jami so imeli telefon, vse polno zemljevičev in drugih važnih reči. To Vam je bilo veselje, ko smo prignali ujetje Italijane v naše taborišče!

Poročnik je vrlo slovensko dekle, ki je imelo glavno uslugo, da smo polentarje presenetili, z las-kavimi besedami pred vsem moštvom pohvalil in jo tudi obdaril. Veselega obraza se je vrta planinska hči poslovila od nas. Dotično skrivališče se je nahajalo, kakor je naš poročnik izračunal, na važnem prostoru in celo blizu italijanskih postojank.

Včeraj je zadela italijanska granata mojega prijatelja Franca Jerebič iz Smarja. Odrigalo mu je glavo. Bil je vrl fant. Pokopali smo ga v neki gorski kotlini.

Vsem čitateljem „Slovenskega Gospodarja“ iskrene pozdrave!

Slovenec med Dalmatinci.

Simon Dolenc od 26. domobranskega pešpolka, doma iz Mihovec, župnija Cirkovce na Dr. polju piše svoji sestri:

K Tvojemu godu Ti želim vse najboljšo, posebno pa zdravje; naj Ti bo sreča povsod mila. Šest dolgih mesecev je minilo, odkar sem se poslovil od doma, ga zapustil in šel daleč v neznane kraje, pa Bog dej in Marija, da bi se mi vsi skupaj našli v naši rojstni hiši, zraven ljubih staršev, ker moje srce si že zmiraj želi priti zopet enkrat v ljubo domovino. Jez še imam zmiraj upanje na prebrazeno Devico Marijo, da me bo še znanprej varovala, tako, kakor do sedaj. Sedaj Ti še hočem nekaj popisati o našem življenju in kako se Italijani trudijo, da bi nas premagali in

pregnali iz naših postojank. Mi se jim tako krepko ustavljam, da je ves njihov trud zaman. Pri vsakem napadu so dobro odbiti in se morajo vrniti s krvavimi glavami in velikimi izgubami nazaj, odkoder so prišli. Kakšno je pa topništvo? Laško topništvo strelja noč in dan ter meče granate in krapnele na našo stran, pa brez uspeha. Mi se pred krogami lepo pokrijemo po gozdu in se celi dan prav veselo zabavamo, granate pa zmiraj frčijo preko nas na kakšen hrib, kjer ni nič drugega, kakor kakšna ptica. Pa še tista beži v stran, da sovražnik spleh ne napravi nobene škode. Sedaj že traja celi mesec ta grozna borba, pa Italijani so še zmiraj na tistem mestu, kakor so bili v začetku vojske, če še pa traja en mesec, tedaj jim bo pa tako zmanjkalo streliva, ker ga sedaj preveč naglo trošijo. Ko se napravi noč, tedaj se pa tudi mi pripravimo za boj, ker ponoči nas najbolj napadajo, po dnevu se pa ne upajo približati, ker se nas zelo bojijo. Le imejmo upanje, da bomo premagali vse naše sovražnike in vse z božjo pomočjo prenesajmo, ter se še znanprej hrabro borimo, mi tukaj z orožjem, Vi pa doma z rožnim vencem, da bo zmaga naša. Jaz sem večinoma med samimi Dalmatinci, ki govorijo hrvaški, ea se lahko razgovarjamo, nadalje so tudi Čehi in Nemci. Slovencev nas je le malo število. Med temi sta mi največja in najboljša prijatelja le dva, spopaj podpisana. „Slov. Gospodarja“ redno dobivam vsak teden. Le skrbite, da ga bodete plačevali, dokler Vam ne bo znano, da po-divim pod hladno zemljo. Prav srčne pozdrave pošiljam celi župniji, vsem našim sosedom in sorodnikom, znanecem in prijateljem, očetu in materi, bratoma in sestri, najbolj pa Tebi, dragi sestra Helena! Pozdravljata tudi Matija Megja, doma od Velike Nedelje in Jožef Divjak, doma iz Ssek pri Slivnici.

Sv. Gora pri Gorici.

Goriški „Novi Čas“ piše:

Znamenja laskega barbarstva se pri nas vedno bolj množe. Naj gledamo kamor hočemo, povsod se javlja Lah kot divjak pred nami, ki ima svojo brezsrčno in mrzlo zadoščenje v tem, da ubija in trpinči naše ljudi, da razdira in uničuje vse, kar je naše ljudstvo ljubilo in pri čemur je skozi stoletja sodelovalo. A zdaj se, da ima še posebno veselje na tem, da končuje cerkve po naših vaseh in svetišča, na katera smo vezani z vso dušo in z vsem srcem. To je njegovo veselje, pridobljeno iz samega pekla! Pravični Bog kaznuj tako delo!

Listi so že povsod poročali, da je Lah obstreljeval svetišče in samostan na Sv. Gori brez vsakega zadetega in pametnega razloga. Saj če bi na vrh Sv. Gore istretili tudi vse granate, ki jih v svojih skladiščih ima, bi svojo domišljeno nameno vendar nikdar ne dosegel. Tega se mora tudi on sam zavedati. Streljal je torej za svetišče in samostan samo radi tega, da bi vse uničil in končal. Svetišče je posvečeno Materi Božji, služi proslavi Božji. Dol ž njim — tak je bil njegov sklep, navdihnen mu od samega pekla.

Prijatelj našega lista je bil te dni na Sv. Gori. Napravil nam je malo poročilo o svojem obisku svetogorskega svetišča. Očajte in spoznavajte iz njega, kako besno sovraštvo ima Lah do vsega kar je nam najdražjega in kako upravičen je rek: Raje umreti kot priti pod Laha. Evo poročilo:

„Kakó je tam gori s svetiščem? To vprašanje mi je bilo pri srcu. Nemir in zopet nemir me je spreletaval, čim bolj sem korakal naprej. Prišla sva na vrh. Groblja nam je zastavila pot. Počitka nisva iskala. Šla sva takej dalje, da bi videla, kako je s svetiščem. Glavna vrata niso bila dostopna. Stranska tudi ne. Ostala je še ena pot: skozi samostan v cerkev.“

Samostan! Prišel sem gledati razdejanje na lastne oči. To ni več samostan, to je groblja, to so razvaline. Strehe in podstrešja ni več; ni več drugega nadstropja; razbito je prvo nadstropje in podrtja gre na mnogih straneh globoko do tla. Le goli zidovi štrle proti nebu, med njimi ps-tramovi, razbita okna, sobna oprava, vse pomešano s sten-skim ometom, z opeko in kamni in kamenjem. Stene na južni strani kažejo ogromne luknje. Tu so vdarjale granate ter povzročale odprtine in razpoke v zidovih. Kjer so kaka vrata, so več ali manj odprta. Zračni pritisk je tolik, ko granate razpočijo, da gre vse v bližini se svojega še tako trdnega mesta. Stopnice, ki vodijo iz pritličja višje, so do-toma popolnoma razrušene, ker je ob zid v njih neposred-nem sossestvu pzdla granata. Treba biti zelo oprezen, ko greš navzgor; le malo bolj trd korak, in stopnice se zru-sijo. Prostori v pritličju, kjer so bila v samostanu dragače prenočišča za romarje, niso deloma nič drugega kot podr-tja. Vidi se, da so granate s svojo neizmerno silo udarjale